

РЕЦЕНЗИЯ

От проф., д-р Иван Владимиров Боев
Преподавател в катедра „Наказателноправни науки“
Факултет „Полиция“ при Академията на МВР
Гр. София, ул. „Ал. Малинов“ №1

На дисертационен труд за получаване на образователна и научна степен
„Доктор“ в област от висшето образование: 3. Социални, стопански и правни
науки

Професионално направление: 3.6. Право Докторска програма: Криминалистика

Дисертационният труд е представен пред научното жури към факултет „Полиция“ при Академия на МВР/ Заповед № 4581з-600/06.06.1017г./ Обсъден е и предложен за защита от катедрен съвет на катедра „Наказателноправни науки“ към факултет „Полиция“, на Академията на МВР /Протокол №5 от 25.05.2017г./

Докторантката е родена на 29.06.1973 г. в гр. Русе. През 1988-1991г. завършва средно образование, през 1996-2002 г. – висше образование по специалността „Право“ с ниво на придобитата квалификация „Магистър“, в Русенски университет „Ангел Кънчев“. От 2005 г. досега работи като разследващ полицай в ОД МВР-Русе, отдел „Разследване“. През годините е изградила умения за работа в екип, научноизследователски способности и качества за преподаване на научни познания и практически опит /преподава в курс за обучение на разследващи полицаи от областните дирекции на МВР/, което несъмнено и е позволило да направи съответните и практически изследвания, да разработи рецензираната дисертация и да изведе научни, научноприложни и практикоприложни изводи и препоръки, които несъмнено ще подобрят качеството на разследването на този вид престъпления в наказателното съдопроизводство.

Представената дисертация е в стандартната структура за такива изследвания в областта на методиките на разследване на отделните видове престъпления и се състои от: увод, четири глави, заключение, списъци с използвана литература, приложения №1 и 2. Общият обем е от 244 стр., от които - основен текст, таблици и приложения. Цитираните източници са 60 на брой /на български и руски език/, използваната литература е 68 заглавия, а е-ресурсите са 8. Приложен е автореферат на дисертационния труд, който съответства на утвърдените в теорията и практиката изисквания. Представени са и публикации, които са свързани с темата на дисертационното изследване, именно: 2 статии, една студия и 4 доклада.

Статията „Детето-пострадало от престъпление“, публикувана на немски език, не е свързана с дисертационното изследване, но тя има значение при общото определяне на изследователските качества на кандидатката.

Структурата на дисертационния труд не е добре балансирана. Налице са параграфи от по две страници /гл. 1-ва, пар.2; гл. 2-ра, пар.3 и 4/, а други в същите глави са над 15 стр. / гл. 1-ва, пар.4; гл. 3-та, пар.3; гл. 4-та, пар.1, 2 и 3/. Въобщо като цяло гл. 4 е равностойна по обем на другите три глави взети заедно, а всеки от параграфи в нея е по-голям от цялата гл. 2. Самото съдържание съответства на това в разработката, а последователността на изложението е предопределено от системата от създаване на методика за разследване на отделни видове престъпления в наказателното производство. С едно изключение – глава втора. Независимо от желанието на дисертантката да ни убеди, че съществува „криминалистическа характеристика на престъплението“ и тя е съотносима за разследването на този вид престъпления, самото съдържание е част от предмета на науката криминология. Неспособността да се пише за „криминалистическа характеристика на престъплението“ е налице и в трудовете на други криминалисти, като винаги въпросът се свежда до предмета на науката криминология.

Все пак, добре е, че в труда си дисертантката не се е поддала на окултните внушения на един български изследовател, утвърждаващ това понятие в българската криминалистическа литература и търсещ в частност такива закономерности при извършването на убийства, макар че осезателно присъства в цитираната от нея литература.

Правилно ще бъде, ако в гл. 1 на дисертацията се включи изследване на „механизма на извършване“ на този вид престъпление, което ще „задържи“ разработката в рамките на предмета криминалистика, а това предоставя и реална възможност получените резултати да намерят своето закономерно място в съдържанието на гл.3 и 4. Глава втора е излишна, а структурата на дисертацията ще се балансира.

Всички други въпроси в дисертацията са разгледани в логическа последователност, предметност и оригиналност. Изложението е напълно самостоятелно, творчески продукт на извършената изследователска работа, а не е репродукция или реферирание на чужди произведения, макар че

съществуват и твърде много тривиални криминалистически мисли и постулати, отдавна изяснени в сериозната криминалистическа литература.

В изследването авторката е приложила своите богати практически и зараждащи се в нея научни знания и умения, както и стремеж за всестранен анализ, обобщения и изводи по разглежданата проблематика.

Дисертационният труд е посветен на важна, комплицирана и в недостатъчна степен разработена и изяснена в криминалистиката частна методика за разследване. Дисертантката обаче не стъпва на неотъпкан път в научните изследвания в тази тематика. У нас най-много дисертационни монографични изследвания са посветени на разследване на смъртни случаи, най-вече на умишлени убийства, но като пропуск трябва да се отчете, че те не са цитирани или посочени от кандидатката /Г. Панайотов, Ив. Кръстев, Демирев, И. Француз и др./. Актуалността на темата се определя и от практическото и теоритическото значение за разследване на този вид престъпления в наказателното производство. През последните години този вид разследване нарастват непрекъснато и може да се каже значително. В практиката на досъдебното и съдебното разследване и производство възникват спорни въпроси и противоречиво решаване на казуси и хипотези, а това води до не ефективност в защитата на наказателноправните обществени отношения. Несъмнено цялостното творческо изследване на тази проблематика ще съдейства за практическото усъвършенстване на организацията на разследване на този вид престъпления, а оттук и практическото приложение на наказателноправните и наказателнопроцесуалните норми, както и повишаване на тяхната ефективност.

В дисертацията са използвани структурният и сравнителният метод. Направени са коректни и точни правни разграничения и уточнения. Несъмнено дисертантката познава нормативните, практическите и теоритическите аспекти на проблематиката. Литературните източници са събрани и използвани коректно от кандидата, анализирани са всестранно, а оценката им е добросъвестна и творческа. Бих препоръчал по-голяма доза научно самочувствие и по-висока степен на критичност при представяне на мисли от отделните автори по проблематиката, която се разработва в този труд.

Положителните страни и елементи на научните приноси в дисертационния труд могат да бъдат изведени в няколко насоки.

Първо, разследването на смъртни случаи и телесни повреди, настъпили при упражняване правнорегламентираната дейност, е разработена в нашата криминалистическа литература за първи път при това всеобхватно, систематизирано и цялостно.

Емпиричното изследване според мен е скромно по време /5 г./ и територия /Русенска област/. Това се е отразило на изследването, което можеше да бъде по-убедително, широко и задълбочено. На поставените проблеми, на обоснователността и на логичността на изложените аргументи и съображения.

Направените изводи са самостоятелни оригинални решения на автора. Приложенията характеризират възможностите на дисертантката за самостоятелно научно изследване, което тя е реализирала в разработката.

Второ, изследването е дало възможност на авторката да постави интересни и оригинални проблеми, да формулира обобщения и изводи за разследването на разглежданите видове престъпления като по този начин е постигнато системно и цялостно познание за тази категория разследвания, което неминуемо ще намери реализация и в практиката.

Трето, основателно дисертантката е положила усилия да изясни механизма, структурата на съдържанието на този вид разследване, с оглед на което да формулира и интересни изводи относно различните утвърдени методи, приложими в международната практика, при този вид дейност. В тази връзка авторката прави и едно необходимо уточнение, а именно, че формата на обобщаване на тези препоръки, „не може и не следва да се приемат като универсален модел за разследване“ поради средствата и тяхното многообразие, съчетано с условията, способствали за тяхното извършване.

Като обща констатация трябва да се отбележи, че изложението е прегледано, логично и ясно. Авторката е успяла да преодолее за краткия срок от заключителното заседание в катедрата и представянето на разработката за рецензии и отзиви някои от забележките, които ѝ бяха добросъвестно направени.

Конкретните приноси моменти се изразяват в редица констатации и изводи. Ето само някои от тях:

1. Дисертантката е успяла да се предпази от дълго съществуващата в практиката структура за изграждане на методики за разследване на отделните видове престъпления, в които фигурираха двата задължителни параграфа „Наказателноправна характеристика“ и „Криминологическо изследване /характеристика“. Правилно и съобразено със съвременната методика, тя е избрала да изясни обстоятелствата, които подлежат на установяване и доказване в досъдебното и съдебно производство. Това е много добър практически извод в работата на заинтересуваните от този вид престъпления органи на разследването и съда. Авторката предлага да се установят точно тези обстоятелства, които са характерни за разработвания вид престъпления. Правилно посочва, че те зависят преди всичко от правната квалификация на деянието, от личността на субекта на престъплението, от способа на извършването му и други. Именно това ще помогне практически на органите на разследването да го провеждат целенасочено, с осигуряване на необходимата пълнота, всеостранност и обективност. Разбираемо е, че не всички възможни обстоятелства могат да бъдат изяснени в едно изследване. Но органите на разследването, ръководейки се от препоръките, които им предлага авторката, сами ще могат да определят обстоятелствата, характерни за конкретното наказателно дело.

2. Освен структуриране на законните поводи за образуване на досъдебно производство дисертантката изчерпателно, с голяма степен на точност, разкрива и съдържанието за образуване на досъдебно производство за този вид престъпления. Изяснена е информацията, която трябва да получават и най-вече как тя да се използва в самото разследване. Описанието на тази дейност ще даде резултати в практиката да се образува или да не се образува досъдебно производство. В кои случаи трябва да се извършват първоначални и в какви случаи да се извършват неотложни следствени действия, как тази информация ще повлияе и на тактиката на провеждане на отделните следствени действия, което повишава стойността на практиката по разследването.

В тази част на изследването обаче стилът на изложеното е приравнен до учебнически, характерен по-скоро за ръководство за обучение на новоназначени служители на МВР, което основателно ще бъде посочено като слабост от всеки процесуалист научен работник.

3. Описана е организиращата и планираща дейност на органите на разследването, като е отделено специално място на построяване на типичните версии за изясняване на неустановени обстоятелства по разследваните престъпления. Тези версии логично са изведени от направеното изследване от дисертантката, от неговото анализиране и обобщаване, като се препоръчват какви конкретни версии могат да бъдат приложени при разследването.

Разкрито е и съдържанието на планирането на разследването. За целта са използвани изводите, произтичащи от конкретните типизирани следствени ситуации, като от тях са посочени целите /задачите/ на разследването, а оттук са набелязани и средствата /следствените действия, оперативноиздирвателните мероприятия и организационните методи/ за тяхното постигане /решаване/. Дадени са много точни приложими практически препоръки за времето и последователността, с която е най-целесъобразно да се извършат посочените действия, с оглед максимална ефективност при събиране и използване на необходимите доказателства по тези дела.

4. Най-пълно и най-изчерпателно в дисертацията са разработени въпросите, свързани с провеждането на някои следствени действия и най-вече на оглед, разпит и експертизи. Кандидатката е успяла да създаде надеждна ориентация за органите на досъдебното разследване при изясняване на обстоятелствата на разследваните престъпления, както и кръга от факти, които трябва да бъдат установени при извършване на тези действия. Посочва се вероятната, но с висока степен на прогнозната възможност за събиране на информация с провеждането на тези следствени действия.

Посочват се, но не са разработени в своята индивидуализация при разследването на разглежданите престъпления, каква организация трябва да се създава и какво взаимодействие да се осъществява между органите на разследването и другите възможни органи и организации както при съвместното извършване на следствените действия, така и за паралелното им

провеждане с други действия и мероприятия, отнасящи се до цялостното разследване на престъпленията.

Авторката изброява какво трябва реално да се извършва, за да се осъществяват направените от нея предложения за повишаване на качеството на разследване на този вид престъпления. Тези препоръки са точни, изпълнени с научно и практическо съдържание, и несъмнено биха подобрили ефективността на разследването. Тя популяризира тези виждания в лекционен курс за обучението на разследващи полицаи и в студентския курс по право в РУ „Ан. Кънчев“ – Русе.

Посочените положителни страни и приноси моменти в дисертацията са лично дело на дисертантката. Те са резултат на знанията и задълбочените проучвания на работата на прокурорските органи, органите на разследването и на съда, както и на личния опит на Невена Русева, способността, нагласата ѝ за научни изследвания, които тя добросъвестно анализира, критично оценява, предлага нови решения.

В дисертацията са налице непълноти и отделни неточности, някои от които са посочени по-горе в изложението. Те пораждат сериозни възражения, критични бележки, а и препоръки към авторката.

Най-сериозната непълнота в труда е липсата на разработване на въпросите, отнасящи се към индивидуалните тактически препоръки на следственото действие „Разпит на обвиняем“. Точката в параграфа, посветена на него, се състои от общи популярни схващания. Липсва типизираната тактика за този вид разпит при разследване именно на разработваните в труда престъпления. Независимо какви са основанията на авторката, липсата е очевидна и не дава основания да се приеме трудът за завършен.

Това обстоятелство е преодолимо, ако в бъдеще публикуване на труда този пропуск се избегне. Убеден съм, че дисертантката в своите чернови разработки има достатъчно материал и основания да приобщи тази част от изследването си. Иначе събирането за сведения за личността на обвиняемия, на който тя е посветила параграф от 6 страници, ще се окаже излишен.

По-големи са възможностите на дисертантката и при изясняване на въпроси като: взаимен обмен на информация между отделните служби в МВР за установяване на способите за извършване на тези престъпления, както и за способите за замаскиране дейността на извършителите, при установяването на нови източници на информация при тези престъпления, извършването на тактически комбинации и други тактически препоръки, свързани с разследването им.

Всяка методика за разследване е динамична по своето съдържание. Това качество се обуславя от постоянните изменения, които придружават и обуславят характера на разследването на престъпленията и способите за тяхното извършване, както и възходящото развитие на криминалистическата наука и непрекъснатото усъвършенстване на квалификацията на органите на разследването.

Изхождайки от тази позиция, считам, че представеното ни научно изследване може да се приеме, че ще запълни една празнота в нашата криминалистическа наука и трудът като цяло представлява принос в усъвършенстване на теорията и практиката по разследването на смъртни случаи и телесни повреди, настъпили при упражняване на правнорегламентирана дейност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Мога да заявя категорично, че дисертационният труд на НЕВЕНА ИВАНОВА РУСЕВА на тема „Разследване на смъртни случаи и телесни повреди, настъпили при упражняване на правнорегламентирана дейност“ отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България и Правилника за неговото приложение.

Поради това *ex fide bona* препоръчвам на Научното жури при факултет „Полиция“ на Академията на МВР да присъди на Невена Иванова Русева образователната и научна степен „доктор“ в областта на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.6. Право, по научна специалност: Криминалистика.

31.07.2017 г.

.....

гр. София

Рецензент:

/проф., д-р Иван Боев/